

30/11/2023

י"ז כסלו ה'תשפ"ד

לכבוד

גב' ירונה שלום

מ"מ מנכ"ל וסמנכ"לית מערך נכויות ושיקום

המוסד לביטוח לאומי

שלום רב,

הנדון: הגנה על עובדים שעתיים שהיקף משרתם ירד בתקופה הקובעת

אנו פונים אליך בעקבות חקיקת חוק התוכנית לסיוע כלכלי (הוראות שעה - חרבות ברזל), התשפ"ד-2023 ותקנות תקנות מס רכוש וקרן פיצויים (תשלום פיצויים) (נוק מלחמה ונוק עקיף) (חרבות ברזל) (הוראת שעה), תשפ"ד-2023 אשר אינם נותנים מענה לעובדים שעתיים שהיקף משרתם פחת משמעותית, ומותירים אותם בפני שוקת שבורה, בבקשה להתערבותך.

1. הארגונים החברים בפורום זכויות עובדים ועובדות (להלן: "הפורום") פועלים מזה שנים רבות להגנה על העובדים והעובדות המוחלשים במשק הישראלי. רבים מעובדים אלו מועסקים בתבניות העסקה פוגעניות ובתבנית שכר שעתית (להלן: "עובדים שעתיים"). תבנית העסקה זו אינה מאפשרת יציבות או ודאות כלכלית בימי שגרה, ומקשה על העובדים אף יותר בשעת חירום, כשהם הראשונים להיפגע מירידה בהיקף העבודה בשל הלחימה. על פי הלמ"ס מדובר לכל הפחות בכרבע משוק התעסוקה¹.
2. מאז תחילת המלחמה אנו מקבלים עשרות פניות מעובדי/ות ניקיון, שמירה ואבטחה, סיעות ומטפלות, עובדות בחינוך הבלתי פורמאלי כמו גם עובדים בבנייה, במסעדות, מוכרנים, עובדי פס ייצור במפעלים ועוד – רבים מהם אינם מאוגדים, ושכרם תלוי בשעות העבודה שבוצעו בפועל – אשר מדווחים על ירידה בהיקפי העסקה או ירידה במשמרות, וחשש אמיתי לעתידם. רבים מהעובדים בענפים אלו עדיין לא חזרו לעבודה בהיקף משרתם הקודם.
3. למרבה הצער, הפתרונות הכלולים במתווה הפיצויים אינם נותנים מענה ראוי לעובדים אלו. הפיצויים שנקבעו לכלל הארץ מאפשרים למעסיקים לקבל פיצוי אם הם ספגו ירידה מסוימת במחזור, אך רק בשיעור של 75% משכר העובדים, ורק מהשכר ששולם בפועל לעובדים – לא על השכר שהיה אמור להיות משולם. בנוסף, הפיצויים שנקבעו לאזורים בקווי העימות מאפשרים למעסיקים לקבל פיצוי על ימי ההיעדרות של העובדים בגין הנסיבות שמנויות בתקנות כמו פינוי או השגחה על ילדים – ולא על השכר שהיה אמור להיות משולם לעובדים שהיקף משרתם ירד.
4. עובד לא יכול לכפות על המעסיק לצאת לחל"ת, ואין היגיון כלכלי בעידוד היפלטות משוק העבודה, במיוחד בנסיבות של אי יציבות כלכלית וגירעון הולך וגובר. בהעסקה שעתית אין למעסיק תמריץ לפטר עובד או להוציאו לחל"ת, ואכן מעסיקים רבים מעדיפים לשמור את העובדים בהיקף העסקה נמוך בשל הירידה בפעילות העסקית, והצורך בשימור הגמישות. במצב כזה העובדים נאלצים להחליט האם להתפטר בדין מפוטר, או לקבל את גזרת הגורל ולהסתמך על גורמי סעד ורווחה כדי לא להיקלע לחרפת רעב.

¹ <https://www.davar1.co.il/163869>

5. עמדתנו היא שהצעת מענקים או פיצויים מסוימים לעובדים שהיקף משרתם פחת יאפשר לעובד מרווח נשימה, וייתן גם למעסיק טווח בחירות רחב יותר, שיקל על הפעלת מקום העבודה ועל חזרה מהירה לעבודה לאחר תום הלחימה. סיוע לעובדים שעתיים בעל יתרון גדול גם ברובד הפסיכולוגי. הקשר וההשתייכות למקומות העבודה מעניקים תחושה של שגרה ושל יציבות, כאשר חלופת החל"ת המלא אותה מעודד החוק שנחקק – פוגעת בה אנושות. אך כאמור – גם אפשרות פחותה זו – אינה קיימת עבור עובדים שעתיים רבים.

6. לאור כל זאת, ובהינתן העובדה שהחל"ת הגמיש ירד מהפרק, אנו מציעים מספר פתרונות (שחלקם כבר קיימים היום, אך דורשים התאמה לנסיבות המיוחדות), אשר נמצאים בסמכותו של המוסד לביטוח לאומי, וזאת על מנת לתת מענה לעובדים השעתיים שנשארו מחוץ למתווה האוצר:

- **שימוש בנוהל להגשת בקשה לדמי אבטלה בתקופת המלחמה** – לטעמנו על המוסד לביטוח לאומי לנקוט פרשנות לפיה עובד שלא קיבל שכר כלל למשך שבועיים לפחות בתקופה הקובעת, הדבר יהווה הוצאה לחל"ת הלכה למעשה, וזאת גם בלי להידרש למכתב רשמי על הוצאה לחל"ת בהסכמה. אפשרות זו עולה בקנה אחד עם חקיקת חוק הפיצויים לשעת המלחמה לרבות התיקון במסגרת תקנות מס רכוש אשר קיצרו את התקופה המינימאלית להוצאה לחל"ת באופן רטרואקטיבי, וניתן ליישמה כבר עכשיו.
- **תיקון סעיף 176 לחוק הביטוח הלאומי – דמי אבטלה למי שיש לו הכנסה מעבודה או ממשלח יד** זכאות לדמי אבטלה מקווזים – לצורך סעיף זה עובד שירד בהכנסתו הממוצעת בתקופה הקובעת (7 אוקטובר-30 בנובמבר) ביותר מ-25% ביחס ל-3 החודשים הגבוהים ב-12 החודשים שקדמו, ייראה כזכאי לדמי אבטלה לפי סעיף 160 לחוק.
- **מענק עבודה המבוסס על הסכם בדבר מתן הטבות למובטלים החוזרים למעגל התעסוקה**² לפי המודל שניתן בקורונה (הסכם מיום 15/3/2021), כשהפיצוי יהיה בגובה שיעור הירידה בהכנסה היומית הממוצעת באותו חודש, ולא יותר מ-200 ₪ ליום (5,000 ₪ לחודש), עד תקרה של שכר יומי של 700 ₪ ליום (בקורונה – 632 ₪).
- **השלמת הכנסה** – בהתאמות הדרושות הן בהעלאת הסכום כהוראת שעה לתקופת החירום ושינוי החריגים כך שיחולו על כל עובד שצומצם היקף משרתו ללא תלות בהכנסות נוספות כגון הכנסת בן בת הזוג והגדלת התקרה המזכה בתשלום. חלופה זו גם תאפשר לאנשים אחרי גיל פרישה שהיקף העסקתם פחת בשל המלחמה לקבל השלמת הכנסה.

בברכה,

בקי כהן קשת, עו"ד
קול רבני לזכויות אדם

תמר בן דרור, עו"ד
איתך מעכי

דיאנה בארון, עו"ד
קו לעובד

העתקים:

מר יואב בן צור, שר העבודה

מר ישראל אוזן, מנכ"ל משרד העבודה

עו"ד דבי ספיר אליעזר – יועצת המשפטית, משרד העבודה

עו"ד רועי קרת – יועץ משפטי, המוסד לביטוח לאומי

גבי מלי עמיאל, מנהלת תחום אבטלה, המוסד לביטוח לאומי

מר ישראל אייכלר, יו"ר ועדת העבודה והרווחה

מר משה גפני, יו"ר ועדת הכספים